

er hava ikki

75 ár

partin av tredivunum var 584, sigur Hans Pauli Strøm, sum samstundis vísir á, at tað er púra hvør sitt grundarlag fyri føðitalinum undan krígunum og tí, sum nú verður gjørt upp.

-Samlaða fólkatalið við krígsbyrjan var 25100, og nú eru vit 48.360. Tað vil siga, at burðartíttleikin, roknað sum fødd fyri hvørjar túsund íbúgv, í 1939 var næstan tvífalt av tí, sum hann nú er!

Sjuntarnir

Tá ið tað ræður um føðitalið, eru tað tveir sjuntar, sum eru avgerandi. Annar er, hvussu nógv børn hvør kvinna í burðarførnum aldri í

miðal føðir, og hin er, hvussu nógvur kvinnur í burðarførnum aldri eru í landinum.

Í altjóða hagtølum verður burðarførur aldur roknaður at vera millum 15 og 49 ár. Sammett við onnur framkomin lond, so eiga føroyskar kvinnur framvegis nógv børn í miðal, hóast miðal talið nú er væl lægri, enn tað var fyri fjóruti árum síðani.

Í 1970 átti hvør kvinna í Føroyum í miðal 3,418 barn. Næsta tíggju ára skeiðið lækkaði talið, og í 1980 var tað 2,463 í miðal. Síðani hevur talið verið rættuliga støðugt, og í 2010 var tað 2,466.

Í Danmark var talið í 2010 1,850, í Sveis 1,490, í Suður-

korea 1,260, í Saudi Arabia 2,830 og í Ungarn 1,420. Í nógv teimum flestu europeisku londunum er samlaði fertiliteturin niðan fyri 2,0. Dreingjabørnini eru eitt vet fleiri enn gentubørnini. Tí skal hvør kvinna í miðal eiga meiri enn tvey børn, um tað skal eydnast at halda tørn. Í hesum eru vit betri fyri enn hini.

Trupulleikin í Føroyum er, at tað eru ov fáar kvinnur í burðarføra aldrinum, og her er tað fráflytingin og serliga stóra fráflytingin í nítíár-unum, sum skaðar, og sum ivaleyst fer at skaða í fram-tíðini.

Hans Pauli Strøm á Hagstovuni sigur soleiðis:

-Tað verður tosað um fráflytingina orsaka av búskaparligum aldudalum í triátíár-unum og fimmtíár-unum. Tað vóru fráflytingar, sum tíðin bøtti sárini av. Tíverri er tað ikki soleiðis við ógvusligu fráflytingini í nítíár-unum:

Føðitalið var hægst í 1990 – 943. Flestu mammurnar eru millum 20 og 34 ára gamlar. Tað eru ikki so ógvuliga nógv ár síðani, at flestu mammurnar vóru 20-24 ára gamlar. Nú eru flestu mammurnar 30-34 ára gamlar. Næstflestu mammurnar eru framvegis tær 25-29 ára gomlu. Í 1990 vóru 5257 konufólk í Føroyum millum 20 og 34 ár. Fimm ár seinni var tað 3877, og í 2011 var tað 3749.

Hans Pauli Strøm spáddi í nítí árunum, at ógvusliga fólkaflýtingin, sum tá var, fór at hava ógvusliga avleiðingar langt fram í tíðina. At talið á kvinnum í burðarførnum aldri framvegis er 1500 ella knappliga 30 prosent lægri, enn tað var í 1990, fer at

síggjast aftur langt fram í tíðina.

-Tað komu fleiri aftur av teimum, sum fyrrapartin av nítí árunum fóru av landinum. Tað vóru tó fleiri mannfólk enn konufólk, sum komu aftur, og tað er ikki minst børnini hjá teimum, sum tá fóru avstað, ið vit nú sakna. Smágenturnar miðskeiðis í nítí árunum eru nú í burðarførnum aldri, og tær føða børn aðra staðni enn í Føroyum. Og soleiðis fer tað at verða ættarlið eftir ættarlið, heldur Hans Pauli Strøm á Hagstovuni.

Avleiðingar

Tað verður nógv tosað um pensiónsskipanir og lutfalsliga talið á teimum, sum arbeiða og teimum, sum eru farin um arbeidsaldur, og sum eru á veg í vinnuføran aldur.

Í nítí árunum vórðu stórar útbyggingar fyri at nøyta tørvin á barnagarðsplássum, og tað sigur seg sjálvt, at tað eisini merkist í fólka-kúlu-num og miðnámskúlu-num, tá ið talið á teimum, sum kunnu søkja inn á útbúgvingarnar, um nøkur ár fer at minka við einum fimtingi ella kanska fjórðingi.

Í hesi vikuni hevur nógv verið tosað í Danmark um, at fólka-kúla-lærarar vórðu uppsagdir í Odense og síðani á Frederiksberg. Orsøkin varð søgd at vera tann, at talið á næmingum minkar so nógv.

Hvussu tað verður við hesum í Føroyum fer tíðin at vísa, men tað er greitt, at talið á pensionistum fer at økjast – eisini tí livialdurin hækkar – og at talið á teimum, sum koma inn á arbeidsmarknaðin, fer at minka.

Søgan er væl kend aðra staðni. Í eitt nú Fraklandi og Danmark hava tey samtykt at hækka pensiónsaldurin, sum svenski forsætismálaráðharrin nú um dagarnar tosaði um at hækka til 75 ár. Bæði tí tað verður tørvur á arbeidsorku, og tí tey eldru liva longri og hava tað betri, enn tað áður hava.

Í fleiri londum, har barnsburðartalið er nógv minkað, verður miðvíst arbeitt við at fáa fremmandafólk at flyta inn í landið. Eitt gott dømi um hetta er Kanada, og prátið hesum viðvíkjandi er eisini kent í Danmark.

Í hesi øldini hevur nógv verið gjørt fyri at avmarka innflytingina av fremmandum í Danmark. Tað hava arbeidsgevararnir ikki verið so fegnir um. Teir vísa á, at framskrivingarnar siga, at hóast arbeidsloysi, so verður tað skjótt tørvur á arbeidsmegi, bæði tí stórir árgangir fara frá fyri aldur, og tí tilgongdin er lítil og minkandi.

- Hetta er ein spurningur, sum eigur at verða tikið í størsta álvara her hjá okkum. Sjálvandi eiga allar árar at verða lagdar í sjógv fyri at varðveita unga fólk í landinum og fyri at fáa tey heim aftur sum skjótast, tá ið tey eru farin burtur at útbúgva seg. Royndirnar siga, at tey, sum ikki eru komin, tá ið tey eru farin um tey triati, festa røtur aðra staðni, og harvið missir føroyska samfelagið tey sum arbeidsorku og teirra børn sum framtíðar borgarar.

- Men vit eiga eisini at fyrihalda okkum til hin spurningin, sum er at fáa neyðuga arbeidsorku aðra staðni frá. Hetta er ikki ein

Kvinnur 20-34 ár í Føroyum

1990	5.257
1995	3.877
2000	3.959
2005	3.912
2011	3.749

Kelda: hagstova.fo

trupulleiki júst nú, men tað verður skjótt ein trupulleiki, og tá eiga vit at hava skipanirnar, sum skulu til, um samfelagið skal fáa nyttu burtur úr teimum, sum vit kunnu velja at fáa henda vegin at hjálpa til, tí talið á børnum, sum verða fødd her heima, er so nógv minkað, sigur Hans Pauli Strøm, sum á Hagstovuni fæst við fólka-menningarlig hagtøl.

Merkisvert er tað, at meðan barnatalið í Danmark triggjar teir síðstu mánaðirnar í fjør minkaði við 9 prosentum sammett við í fyrraárið, so vaks fólka-talið kortini. Tað kemst av, at tað flyta so mong aðra staðni frá og til Danmarkar. Tey flestu av hesum eru úr øðrum vestureuropeiskum londum, og harvið eru tey væl skikkað til danska arbeidsmarknaðin.

Tølini siga, at fólka-vøksturin í Føroyum kemur ikki av sær sjálvum, hóast barnatalið roknað fyri hvørja burðarføra kvinnu í Føroyum framvegis er væl størri, enn tað er flestu staðni í Europa og í framkomnum londum kring allan heimin. Um einki verður gjørt, so minkar fólka-talið soleiðis, sum tað hevur seinasta árið!